

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ НАУКОВОГО СТИЛЮ МОВИ – ПЕРШИЙ КРОК ДО ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

Богиня Л.В.

Українська медична стоматологічна академія

Висвітлено особливості організації вивчення наукового стилю мови іноземними студентами початкового етапу навчання, описано стилістично диференційований функціонально-комунікативний підхід до навчання мови базових природничих дисциплін.

Ключові слова: підготовка іноземних громадян, науковий стиль мови, стилістично диференційоване навчання мови, субмови природничих дисциплін.

The article reveals the peculiarities of the organization of studying the scientific style of speech by foreign students in the initial stage of training, describes a stylistically differentiated functional and communicative approach to the teaching of the language of basic natural sciences.

Keywords: preparation of foreign citizens, scientific style of speech, stylistically differentiated language learning, subunits of natural sciences.

Навчання іноземних громадян – один із пріоритетних напрямів діяльності освітньої галузі України в цілому й кожного закладу вищої освіти зокрема. Підвищення конкуренції на світовому ринку освітніх послуг, академічна мобільність студентів, прискорення інтеграційних процесів спонукають до пошуку нових і вдосконалення вже відомих методів і принципів навчання мови як інструменту здобуття фахової освіти іноземцями, які обирають Україну для здобуття вищої медичної освіти.

Питання навчання мови як нерідної є об'єктом багатьох наукових досліджень останніх років. Проблеми формування іншомовної компетенції, підвищення рівня засвоєння мов і природничих дисциплін з урахуванням особливостей системи організації навчання на підготовчих факультетах/відділеннях розглядали О.Д. Митрофанова, О.О. Каленик, Л.П. Клобукова, С.В. Варава, В.І. Груцьк, М.В. Луцьок. Аналіз останніх досліджень і публікацій доводить, що вони демонструють загальну тенденцію розвитку методики формування професійно-орієнтованого навчання у викладанні мов і загальноосвітніх дисциплін іноземним студентам підготовчого факультету/відділення. Досі залишаються актуальними питання семантико-функціонального опису лексики, визначення тематичного лексичного мінімуму, відбору й презентації мовного і мовленнєвого матеріалу, створення професійно орієнтованих навчальних посібників із наукового стилю мови, нових типів словників загальнонаукових і спеціальних термінів.

Мета статті – обґрунтувати поетапний стилістично диференційований функціонально-комунікативний підхід до навчання студентів-іноземців підготовчого відділення мови базових природничих дисциплін, визначення методичних шляхів оптимізації навчального процесу.

Коло лінгводидактичних і методичних проблем викладання на початковому етапі української мови майбутнім лікарям досить широке й досі перебуває на стадії наукового осмислення. Серед основних завдань навчання мови на підготовчому відділенні з урахуванням практичних потреб іноземних студентів виділяють основні:

- 1) вивчення розмовного стилю мовлення задля якнайшвидшого виходу в побутове спілкування;
- 2) навчання читання текстів за фахом;
- 3) навчання аудіювання лекцій;
- 4) навчання конспектування прочитаного професійно орієнтованого тексту;
- 5) навчання запису лекцій.

Програма з української мови як іноземної [8] передбачає основні комунікативні сфери навчання на підготовчому факультеті:

- навчально-побутово;
- соціокультурну;
- навчально-професійну.

Усі ці сфери відображаються в мові обмеженим набором одиниць, що поділені на функціонально-мовленнєві стилі – розмовний, публіцистичний і науковий.

Навчання мови з «нульового» рівня розпочинає викладач-мовник, який забезпечує вивчення студентами фонетики, графіки, основних засобів побудови діалогічного й монологічного висловлювання в побутовій сфері.

Матеріали навчальних посібників з української мови підібрані здебільшого таким чином, що спочатку ознайомлюють студентів із загальномовним лексико-граматичним мінімумом, вивчаючи який студент ще не бачить широким можливостей використання мовних одиниць у різних сферах спілкування й обмежується лише навчально-побутовою.

Задля реалізації основних завдань навчання на підготовчому відділенні УМСА з четвертого навчального тижня в розкладі занять виділено навчально-професійну сферу навчання як окремий предмет – науковий стиль мови (НСМ).

За вже згаданою програмою навчально-професійну сферу спілкування виокремлено у два тематичні блоки. Перший – початковий курс НСМ – має на меті підготувати студентів до вивчення перших занять із математики, хімії, фізики, біології. Протягом вивчення цього курсу студенти ознайомлюються з найпростішими граматичними моделями наукового стилю мови, вивчають необхідний лексичний мінімум, засвоюють основи фахової термінології, вчать сприймати на слух мову викладача. Цей курс не лише виокремлено розкладом, а й викладається іншим викладачем.

Понад двадцятирічний досвід такої роботи в перші місяці навчання доводить, що завдяки стилістично диференційованому навчанню мови, викладанню аспектів мови різними викладачами вдається краще підготувати сту-

дентів до вивчення загальноосвітніх дисциплін.

По-перше, під час початкового етапу навчання наукового стилю мови всередині нього виділяється ряд субмов (субмови математики, фізики, хімії, біології), які вивчаються послідовно, базуються на чіткій організації мовних засобів, орієнтують на використання їх у визначеній сфері спілкування.

По-друге, викладач наукового стилю мови вказує на стильові особливості, пояснює відмінність і демонструє вживання мовних одиниць, порівнюючи їх із розмовним стилем у побутових чи навчальних ситуаціях.

По-третє, працюючи з двома викладачами мови, студенти формують власне сприйняття голосу, темпу мовлення, манери спілкування, мови жестів різних людей, наближаючись до реального спілкування. У такій системі вивчення мови студенти швидше адаптуються до вивчення загальноосвітніх дисциплін, знайомство з викладачами яких вже не викликає в них мовного шоку, на відміну від ситуації, коли студенти звикли до психологічної установки на спілкування з одним викладачем.

Крім того, викладання наукового стилю мови як окремої дисципліни чітко регламентує часові межі заняття, що не завжди вдається під час викладання мови одним викладачем.

По-четверте, стильова диференціація вивчення мови підвищує мотивацію навчальної діяльності студента. Починаючи на шостому тижні вивчати математику, студенти усвідомлюють, що завдяки систематичній роботі на заняттях із НСМ вони розуміють викладача математики, вміють читати тексти в підручнику з цієї дисципліни, відповідати на запитання тощо. Продовжуючи вивчати НСМ, більшість студентів серйозніше ставляться до вивчення лексики, ретельніше працюють над формуванням навичок правильної вимови термінів, розвивають навички аудіювання, швидкого письма, оскільки бачать реальні результати використання вивченого на заняттях із наукового стилю мови.

На початковому етапі навчання визначальним, на нашу думку, є факт узгодженої співпраці й постійної взаємодії викладачів мови і загальноосвітніх дисциплін, дотримання єдиного мовного режиму підготовчого факультету/відділення з огляду на той факт, що «студенти ще не опанували граматику української мови, володіють мінімумом граматичних конструкцій наукового стилю мовлення» [7].

Формування предметної та комунікативної компетенції іноземних студентів-майбутніх медиків відбувається поетапно. Початковий курс НСМ, що викладається на підготовчому відділенні для іноземних громадян УМСА, розрахований на 42 години аудиторних занять і 18 годин самостійної роботи.

Навчальний посібник «Науковий стиль мови. Початковий курс» [2], апробований у навчальному процесі підготовчого відділення для іноземних громадян, містить мінімум спеціальної лексики та граматичних конструкцій і є, з одного боку, вступом до занять із певної загальноосвітньої дисципліни, полегшуючи пред'явлення матеріалу викладачем-предметником, а з іншого боку, є підґрунтям для формування відповідних знань, умінь і навичок із наукового стилю, що розвиватимуться під час подальшого вивчення НСМ і фахової мови. Таким чином, основні наукові поняття навчальної природничої дисципліни вводяться й пояснюються викладачем предмета, а викладач мови навчає лексико-граматичних і синтаксичних моделей субмов певної дисципліни, формує й закріплює навички пошукового читання, запису інформації, що сприймається на слух, складання плану наукового тексту й конспектування прочитаного, забезпечуючи майбутніх медиків необхідним «мовним інструментарієм» для розв'язання комунікативних завдань у навчально-професійній сфері.

Актуальним завданням, над яким триває робота викладачів відділення, є укладання посібника з наукового стилю мови для забезпечення вивчення другого блоку програми. Цей посібник має на меті ознайомити студентів із лексико-граматичними моделями, що функціонують у науковому стилі й використовуються для визначення поняття, класифікації речовин, організмів, явищ, характеристики за складом чи функціями тощо. Текстовий матеріал посібника співвідноситься з основними темами з цитології та гістології, анатомії, хімії, передбаченими програмами цих дисциплін для довшівської підготовки іноземних громадян.

Звісно, кожний вищий заклад освіти намагається створити підручник з урахуванням навчально-професійних потреб іноземних студентів саме цього вишу. Перспективним, на наш погляд, є створення уніфікованого національного підручника для підготовчих факультетів/відділень медико-біологічного профілю, що сприятиме реалізації комунікативних потреб іноземних студентів у навчально-професійній сфері й розвитку навичок читання, діалогічного і монологічного мовлення за фахом.

Список використаної літератури

1. Альохіна С.В. Українська мова для іноземних студентів: початково-предметні курси / Альохіна С.В., Онкович Г.В., Шутенко Я.-С.М. – К.: АртЕк, 1998. – 152 с.
2. Богиня Л.В. Науковий стиль мовлення. Початковий курс: навчальний посібник для іноземних студентів / Л.В. Богиня. – Полтава, ВДНЗУ «УМСА», 2017. – 57 с.
3. Клобукова Л.П. Обучение языку специальности / Л.П. Клобукова – М.: МГУ, 1987. – 80 с.
4. Лещенко Т. О. Мовленнєвий портрет сучасного лікаря (лінгвопрагматичний аспект) / Т. О. Лещенко, М. М. Жовнір // Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. – 2018. – №1 (17). – С. 10–15.
5. Луцюк М.В. Інтенсифікація процесу навчання українській мові іноземців / М.В. Луцюк // Культура народів Причорномор'я. – 2003. – № 37. – С. 359–362.
6. Митрофанова О.Д. Научный стиль речи: проблемы обучения / О.Д. Митрофанова. – М.: Рус.яз., 1985. – 232 с.
7. Новак О.М. Науковий стиль мовлення на уроках української мови для студентів-іноземців підготовчого відділення для іноземних громадян / Новак О.М., Ковтун О.В. // Матеріали 9-ї міжнар. наук.-практ. конф. «Achievement of high school», Філологічні науки. – Софія, С.21–26.
8. Тимчасова програма навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна» для іноземних студентів підготовчих факультетів/відділень вищих навчальних закладів МОЗ України. – К., ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет», 2015. – 78 с.
9. Тихоненко О.В. Місце наукового стилю в навчанні української мови як іноземної / О.В.Тихоненко //Інновації та традиції у мовній підготовці студентів: тези доп. міжнар. наук.-практ. семінару (14 грудня 2017 р.). – Харків: ХНУБА, 2017. – С.295–297.